

Tjänsteställe, handläggare
Regional utveckling, Lisa Rosander

Sammanträdesdatum
2024-11-15

Beteckning
Dnr: 24RS10238

Utbildningsdepartementet

Er beteckning:

Svar på Folkbildningsutredningen SOU 2024:24 Bildning, utbildning och delaktighet – folkbildningspolitik i en ny tid

Sammanfattning

Som huvudman för två folkhögskolor, bidragsgivare till studieförbund och SISU samt bidragsgivare inom det så kallade mobilitetsstödet inkommer här Region Örebro läns yttrande över Folkbildningsutredningen, via regional tillväxtnämnd tillika folkhögskolestyrelsen. Folkhögskolestyrelsen är ansvarig för Regionens båda folkhögskolor, Fellingsbro folkhögskola och Kävesta folkhögskola samt ansvarar för mobilitetsstödet utbetalning. Inför skrivandet av yttrandet så har kontakt tagits med både bidragsgivare för studieförbund och SISU, samt Örebro Bildningsförbund.

Folkhögskolestyrelsen ger här ett yttrande, eftersom Region Örebro län inte är remissinstans för Folkhögskoleutredningen SOU 2024:42 Bildning, utbildning och delaktighet – folkbildningspolitik i en ny tid U2024/01680

Region Örebro läns folkhögskolestyrelse ställer sig i huvudsak positiv till utredningens förslag och bedömningar. Folkhögskolestyrelsen uppfattar att utredningen är välarbetad och ger förslag kring samtliga direktiv och uppdrag regeringen gett utredningen. Utredning blir stöd för en ny folkbildningspolitik och skapar förutsättningar för folkbildningens framtida arbete.

Folkbildningsutredningen föreslår en reform av styrningen av statsbidraget till studieförbund och folkhögskolor, där staten tar en tydligare roll när det gäller kontroll och utvärdering av folkbildningen. I betänkandet föreslås att statens mål och syften med att ge bidrag till studieförbund och folkhögskolor ersätts av ett system med mål, delmål och indikatorer. Avsikten är att bidra till en slags nystart för folkbildningen och samtidigt ge riksdagen bättre möjlighet att bedöma effekterna av statsbidraget.

Folkhögskolestyrelsen ställer sig bakom förändringen av fyra syften till ett mål

och fyra delmål men vill komplettera med demokrativillkor då detta saknas helt i målstukturen.

Utredningen har också haft i uppdrag att överväga om en myndighet ska ta över ansvaret att fördela och följa upp statsbidraget. Förslaget är att Folkbildningsrådet fortsatt ska ha denna uppgift, men att villkor, kontroll, uppföljning och utvärdering behöver utvecklas. Utredningen föreslår att den så kallade självförvaltningsmodellen bevaras. Folkhögskolestyrelsen ställer sig bakom förslaget att Folkbildningsrådet fortsättningsvis ska ha ansvaret att fördela och följa upp statsbidraget.

Utredningens förslag

Region Örebro läns Folkhögskolestyrelses yttrande i kronologisk ordning över betänkandet

Kapitel 10 Folkbildningens verksamhet bidrar på olika sätt till individ och samhälle.

10.1.5 Folkbildning bidrar till nya livschanser

Folkhögskolestyrelsen ser positivt på utredningens val av begreppet livschanser. Men delar däremot inte uppfattningen att detta begrepp behöver ersätta folkbildningens traditionella sätt att tala om klyftor som behöver överbryggas. Livschanser är inriktade på enskilda individers behov medan klyftor avser strukturella tillgänglighetsproblem för samhällsgrupper. Båda dess begrepp är därför viktiga för att synliggöra folkbildningens samhällsuppgift.

Kapitel 11 Det behövs en ny balanspunkt i relationen mellan staten och folkbildningen

11.4 En ny balanspunkt kan bidra till en ny start för folkbildningen

När det gäller utredningens resonemang och beskrivning av förflyttad balanspunkt mellan stat och folkbildningens aktörer så delar Folkhögskolestyrelsen uppfattningen om behovet av att hitta rätt balanspunkt. Det viktigaste är att balanspunkten fortsatt möjliggör och bidrar till att bibehålla den kraft som den fria folkbildningen ger samhället både på individnivå och på samhällsnivå. Balanspunkten kan behöva förflyttas till statens fördel för att tilliten till folkbildningens aktörer ska öka men den får inte negativt påverka friheten och frivilligheten i folkbildningens verksamheter.

Tydligheten är viktig då varje part bör känna till förutsättningarna för de anslag som delas ut och vilka villkor som gäller i samband med måluppfyllelse och återrapportering.

Kapitel 12 Nytt mål och ny målstruktur

12.3.1 Förslag på ny målstruktur för folkbildningspolitiken

Folkhögskolestyrelsen instämmer och tillstyrker förslaget och vill särskilt lyfta vikten av att syftet med statsbidraget är att säkerställa att det finns möjlighet till en långsiktigt hållbar infrastruktur av folkbildningen i hela landet och för att på så sätt främja det övergripande målet för folkbildningspolitiken.

12.3.2 Förslag på nytt övergripande mål för folkbildningspolitiken

Utredningens förslag är, ”...höjd bildningsnivå, höjd utbildningsnivå och ökad delaktighet i samhället...”. Folkhögskolestyrelsen delar inte fullt förslaget på det övergripande målet. Folkhögskolestyrelsen anser att ordet demokrati ska och är nödvändigt att ha med. Styrelsen vill vidare lägga till folkbildningens arbete med att främja, stärka och utveckla demokrati i målformuleringen. Det vore önskvärt att demokrati nämns redan i det övergripande målet.

Folkhögskolestyrelsen förstår utredarens tanke med att ordet demokrati inte är nödvändigt då folkbildningen har ett arbetssätt som utvecklar och stärker demokratin. Styrelsen ser dock en risk i att ta demokratiuppdraget för givet och ser en tryggare och bättre långsiktighet i att demokrati läggs med enligt förslag ovan. Demokrati är inte en självklarhet och för folkbildningen är och har det alltid varit en grund till studieformen.

12.3.3 Förslag på nya delmål för folkbildningspolitiken

Styrelsen ställer sig bakom förslaget om fyra nya delmål men det skulle med fördel kunna kompletteras med ett delmål om arbetet med demokrati, såvida det inte finns med redan i det övergripande målet.

Folkhögskolestyrelsen ser en risk med att man i tre av delmålen väljer att skriva att ”fler människor.....” kan bidra till att fokus endast blir på att fler och nya människor nås och att detta endast är en kvantitativ inriktning. Det kan medverka till en ny slags volymjakt där ansträngningar att nå nya deltagare premieras framför att bevara en fungerande verksamhet med god kvalitet. Delmålen måste även gå att följa upp och utvärdera utifrån kvalitativa kriterier.

Att hela tiden nå fler och nya deltagare skulle kunna påverka de deltagare som behöver läsa in tre till fyra år på allmän kurs, då de till exempel i sin

studieplan står långt ifrån en gymnasieexamen. Delmålens fokus och styrning för att fler och nya människor skulle kunna bidra till att felaktiga val tas vid rekrytering av nya deltagare. Folkhögskolor kan inte heller på egen hand styra över sina tilldelade deltagarveckor och kan alltså inte påverka att än fler deltagare kan bli antagna. Risk finns att det i stället blir på bekostnad av att någon annan deltagare måste avsluta sina studier.

Kapitel 13 Indikatorer för uppföljning av folkbildningen

13.3 Nya mål för folkbildningen behöver belysas med nya indikatorer

Folkhögskolestyrelsen anser att Folkbildningsrådet fortsatt är den som ska fördela statsbidraget till folkhögskolorna och studieförbunden. Styrelsen delar betänkandet att kontroll och granskning ska vara ändamålsenlig, det viktiga är inte att det är mycket utan rätt saker som ska följas upp, granskas och kontrolleras. Det får inte bli så administrativt betungande vilket i sin tur kan drabba den övriga verksamheten.

Kapitel 14 Modell för styrning och fördelning av statens bidrag till folkbildningen

14.3 Utredningen föreslår att självförvaltningsmodellen behålls

Folkhögskolestyrelsen tillstyrker betänkandets förslag och bedömning att självförvaltningsmodellen ska behållas. Man slår därmed vakt om en tradition om fri och frivillig folkbildning. Tillika delar folkhögskolestyrelsen utredningens bedömning om att självförvaltningsmodellen behöver modifieras för att bli mer ändamålsenlig, transparent och förutsägbar.

Folkhögskolestyrelsen ser även positivt på att staten tydliggör förväntningarna på kontroll, uppföljning och utvärdering. Det är viktigt att det sker så att balanspunkten mellan folkbildningens frihet och statens styrning är rimlig. Folkhögskolestyrelsen konstaterar och delar utredningens bedömning om att de alternativa förslagen på myndighet till stor del saknar förutsättningar, kompetens och kapacitet att ta sig an ansvaret för fördelning, kontroll, uppföljning och utvärdering av folkhögskolornas verksamhet. Detta kommer att kräva en stor och bred uppbyggnad av kompetens. Det är inte effektivt och kommer att kräva stora ekonomiska insatser.

14.4 Utredningens alternativa förslag innebär att Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) tar över ansvaret för fördelning, kontroll, uppföljning och utvärdering av statsbidraget till folkbildningen

Folkhögskolestyrelsen delar utredningens bedömning att en myndighetsmodell ökar statlig styrning på bekostnad av nödvändig frihet för folkbildningen.

Utredningen bedömer också att det är viktigt att hålla ihop folkbildningen och inte dela upp studieförbund, folkhögskolor och SISU. Folkhögskolestyrelsen ställer sig bakom utredningens förslag och ser vikten av att ha hela folkbildningen på samma sätt som det är idag. Folkhögskolestyrelsen tillstyrker även förslaget att statsbidragsfördelningen fortsatt ligger på Folkbildningsrådet respektive SISU Idrottsutbildarna.

För Region Örebro län

Charlotta Englund
Ordförande i regional tillväxtnämnd

Petter Arneback-Hjulström
Regional utvecklingsdirektör